

U centru Šida, jedan do drugog stoje dva spomenika od izuzetnog kulturnog značaja, a posvećeni su radovima dvojice slikara, Šiđana i školskih drugova. Jedan je Galerija slika Save Šumanovića, a drugi Muzej naivne umetnosti Ilijanum, sa slikama Ilije Bašičevića Bosilja.

I dok domaći posetioци u Šid dolaze prevashodno da bi videli slike Save Šumanovića, stranci pre svega dolaze da upoznaju novo poimanje stvarnosti Ilije Bosilja.

Ilija Bašičević Bosilj je rođen 1895. godine, kao deveto dete u jednoj seoskoj porodici. Završio je svega četiri razreda osnovne škole i prvi deo život posvetio isključivo seoskim poslovima. Drugi svetski rat, Ilija je sa dvojicom svojih sinova proveo u radnom logoru u blizini Beča. Tamo je oboleo od tuberkuloze i prestao da radi teške fizičke poslove. Delom iz zdravstvenih razloga, a delom zbog neslaganja sa zadrugarskim sistemom u posleratnim godinama u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslavije, sa kojim je bio u sporu, izgubio je zemlju i suočio se sa viškom slobodnog vremena, koje je nekako trebalo ispuniti. Skriveni slikarski talenat isplivava u prvi plan kada ga stariji sin Dimitrije, posredno upoznaje sa naivnim slikarstvom. Dimitrije se kao svršeni istoričar umetnosti pedesetih godina bavio naivnom umetnošću, kao kritičar i kao galerista u Zagrebu. S druge strane Ilija je pasionirano čitao Bibliju i brojne mitološke tekstove iz bogate kućne biblioteke, koju su opremili njegovi sinovi, Dimitrije i Vojin. Pretpostavlja se da je Ilija slušao sina o seljacima, naivcima iz Hlebarske slikarske škole, i da ga je to inspirisalo da krene da se i sam bavi slikarstvom.

Prvu sliku naslikao je 1957. godine, kada je imao 62 godine. Na slici je predstavio kućne svece Kuzmu i Damjana, tako da su imali jedno telo i dve glave, što je izazvalo zgražavanje ljudi koji su tu sliku videli. Čak je i Dimitrije njegove prve radove uništio jer je smatrao da ne zavređuju da ih bilo ko drugi vidi. Međutim, i pored sinovljevog protivljenja, Ilija nije odustajao od slikanja. Dimitrije je dao očeve radove svojim kolegama, za koje je mislio da će moći objektivno da ih procene, ne govoreći čije su slike u pitanju. Ispostavilo se da su svi bili oduševljeni tim novim umetnikom koji se pojavio na slikarskom nebu naive, i odmah su ga te godine, uvrstili na izložbu naive Jugoslavije. Tada počinje ružan period u Ilijinom životu. Da bi izbegao čaršijska naklapanja, prema kojima sin protežira oca, Ilija je rešio da se na toj izložbi predstavi pod pseudonomimom i da se ne objavi njegova biografija, koja bi uputila na pravi identitet. Međutim, novinari su saznali ko je autor tih slika i krenula je besomučna hajka na kompletnu porodicu. Ti napadi su bili vrlo brutalni, a svodili su se na tvrdnju da to ne slika Ilija već Dimitrije, i da na taj način, njih dvojica pokušavaju da zarade pare, pošto je u to vreme naiva bila u ekspanziji. Cela ta afera, poznata kao „afera Bosilj“, kulminirala je 1965. godine, kada je u Zagrebu formirana

komisija sastavljena od eminentnih stručnjaka, koji su se u to doba bavili naivom i pred kojima je Ilija morao da slika, ne bi li dokazao da je on stvarni autor tih dela. Čim je počeo da slika, prisutnima je bilo jasno da se pred njima nalazi autentični umetnik prepoznatljivog rukopisa, i sledila su izvnenja i od strane novinara i od strane umetničke elite. Kako je poznato, to je jedinstveni slučaj u slikarskoj umetnosti da jedan autor pred sudom dokazuje da je naslikao svoja dela. Sva ta neprijatnost rezultirala je time da na teritoriji čitave tadašnje države galeristi nisu bili radi da izlažu Ilijine radove, ali su zato njegove slike proputovale ceo svet. Za života izlagan je širom Zapadne Evrope (Amsterdam, Minhen, Milano, Dortmund, Bazel, Ciri, Pariz, Rim, Đenova), u Japanu (Tokio, Osaka), i Južnoj Americi (Mexico City). Sve te države su otkupljivale njegova dela za svoje zbirke i tako da danas veliki broj Ilijinih slika ima po svetu. Godine 1972. Ilija je preminuo u Šidu, u 77. godini. Pre smrti, tačnije 1970. godine poklonio oko 300 svojih dela gradu Šidu, sa željom da se osnuje muzej naivne umetnosti u Šidu. Toj zbirci Ilija je pridodao nekoliko radova stranih umetnika koje je što razmenom, što kao poklon, dobio na dar. Obaveštavajući o svojoj nameri Ilija je podvukao: "Verujem da će ovaj moj skromni doprinos pomoći mlađima, a možda i onim budućim da imaju nešto više od onoga što je meni lično mnogo nedostajalo, a to je kultura". Ilijanum je svečano otvoren u okviru proslave oslobodjenja Šida, 6. decembra 1970. godine. Šidjani su pozdravili osnivanje Ilijanuma. Nažalost početni uspesi i elan ostali su bez podrške šire društvene zajednice. Zbirka Ilijinih radova imala je tu nesreću da se seli tri puta. Prvo je bila locirana u prostorijama osnovne škole, a danas su radovi izloženi u prostoru Mesne zasjednice, koji je skučen, sa neadekvatnim osvetljenjem i nije dovoljan za galerijski prostor. Postoje obećanja ljudi iz Pokrajinske vlade zaduženi za ovu branšu da će se ovaj problem u skorije vreme na adekvatan način rešiti. U Muzeju se nalazi 317 Ilijinih slika, 21 slika od 13 autora iz bivše Jugoslavije i 12 slika od 8 autora iz SAD, Francuske, Holandije, Nemačke i Poljske.

Snaga Ilijinih slika je što nijednog posetioca ne ostavljaju ravnodušnim, pogotovo one koji prvi put susreću njegovo delo i očekuju da vide nešto nalik na Kovačicu ili Hlebarsku školu. Na Ilijinim slikama je neki izmešten, samo njegov svet. Njegovo slikarstvo nema perspektivu, ali ima izuzetan kolorist. Na skoro 90% radova ponavlja se dvoglavost ili dvoličnost, a on je sam to tumačio da su sva stvorenja na zemlji dvolična, da jedno lice pokazujemo pred svetom, a drugo je onakavo kakvi smo zapravo.

-Teško je poznati život, a slikati je lako, treba samo započeti, posle ide samo, slaže se jedno na drugo. I kada svršiš sliku vidiš da je na njoj šareno sve kao u životu i da svaka istina ima dva lica. Da uvek traje borba izmedju dobra i zla samo se nikad ne zna šta je dobro, a šta nije, jer, što god sam nekad voleo sada mrzim, a što sam mrzeo volim, e pa snađi se pope - sam kaže u pismu svom prijatelju dr Vasi Dražiću.

Omiljene su mu bile biblijske teme, a najpoznatiji ciklusi „Apokalipsa”, „Biblija”, „Leteći ljudi” („Dolazak kosmonauta 1966”, nastala pet godina pošto je Gagarin obleteo Zemljinu orbitu), „Ilijade”, i ciklusi na teme iz naše istorije, narodnih pesama i legendi. Ilijade ili jednostavno „svet po Ilijii“, je ciklus radova u kojima je naslikao svoje komšije, život u njegovoj ulici, ulici Vuka Karadžića, lokalno zvanu Džigura, po kojoj se puno slika zove (Kolo na Džiguri, Poselo na Džiguri, Priča na Džiguri...). Ljudi koji su poznavali Iliju su pričali, da su po slikama na kojima je predstavljao telo čoveka sa glavom životinje, oni tačno znali kog komšiju je naslikao, jer je smatrao da ima takav karakter. Bio je samosvojan, nesvakidašnji i kao čovek i kao umetnik, jedan od onih vanserijskih koji ispoljavaju moć stvaranja novih, čudesnih svetova.

Zbog propusta sveukupnog miljea i inertnosti ili politike nezameranja aktuelne u „Titovoj Jugoslaviji“, u svetu se daleko više zna o Ilijinom stvaralaštvu nego kod nas. Godine 2006.

priređena je njegova samostalna izložba u Njujorku u Galerie St. Etienne. Tokom 2007. i 2008.g. njegove su slike izlagane sa velikanima poput Pikasa, Šagala, Klea, Kandinskog i Šilea. U januaru 2007. godine londonski časopis Raw Art Magazine ga je uvrstio u 50 klasika svetske art brut umetnosti. 2008. godine reprodukcija Ilijine ptice objavljena je u The New York Times-u. Njegove su slike ušle u poznate kolekcije i muzeje (Collection de l'Art Brut u Lozani, Muzej Anatole Jakovsky u Nici, kolekciju Karlo Pontija, Rockefellera, kolekciju Max Billa, Muzej savremene umetnosti Vojvodine i dr.). Mnogi stranci u Šid danas dolaze zbog Ilijanuma i dela Ilije Bašićevića Bosilja.

Ilija Bašićević Bosilj polako dobija mesto koje mu sigurno pripada i kao umetniku i kao čoveku. Jedan je od onih koji je dokazao da u umetnosti ništa nije nemoguće i da se umetnost jednostavno desi. Zato čudi što Šid i njegovi građani, Pokrajina Vojvodina i Republika Srbija još uvek ne nalaze rešenje za prostorni problem, kako bi se slike ovog velikana svetkih razmera mogle naći izložene u punom broju i predstavljene na odgovarajući način, onako kako zaslužuju.

Veliko je pitanje da li bi i miljenik Šida, Sava Šumanović imao „svoju umetničku kuću“ da je njegova majka nije poknila gradu zajedno sa slikama, odnosno da se porodica Šumanović sama nije pobrinula za to.

www.topsrbija.com

www.topsrbija.com